

потребности. По такъв начин може да се говори за производствен, обществен, семеен и домашен бит”.

Религията също е важен елемент на културата, но нейното значение на етнически определител особено за ромската етническа група не трябва да се абсолютизира. Като цяло общата религия се разглежда като стабилизатор на етноса и има голямо значение за утвърждаване на етническото самосъзнание. За ромите от основно значение е социалната функция на религията, която изповядват, тъй като тя е един от признаците, отделящи една група от друга. Ромите се стремят към приемане на преобладаващото вероучение на страната, в която живеят, за да се изравнят с околното население, като по този начин се стремят да повишат обществения си престиж (Маруш и акова, 1991).

Езикът е друг важен признак на етноса, тъй като има голямо значение за възникването и съхранението на етническото самосъзнание (Агеев, 1968). Ако вземем обаче езика за единствен етнически определител, механично няколко етноса ще се обединят в един, още повече, че при ромите не всички групи говорят един език. Ето защо езикът като етнически определител не трябва да се абсолютизира. Причините за това са, че се наблюдава несъвпадение между езиковите и етническите общности. Той интегрира общността, осигурява обмена на информация, но може да бъде и бариера, изолираща групата и отделните ѝ членове. Повечето ромски групи говорят свои диалекти на циганския език (романи чиб), с изключение на турски и румънски говорещите групи. В някои групи се използва своеобразна смес от собствен ромски диалект с много български и турски думи, в други се среща и румънска лексика. Според Маруш и акова (1992 б) „може определено да се твърди, че всяка циганска група има собствен език или негова диалектна форма и този език я характеризира като група, но подобно на професията и начина на живот и езикът на циганската група може лесно да бъде сменен с друг, и то не само с езика на околното население например, за което са турски и румънски говорещите, но и с друг цигански диалект”. Според Пампоров (2008) „съществува обща мрежа от ромски диалекти със сходна морфология и граматика, което дава възможност ромите от различни страни да се разбират помежду си. Същевременно основните диалекти значително се различават по отношение на своята фонетика и лексика – претърпявайки влиянието от околното население. На практика в България няма стандартизация нито на съществуващите основни диалекти, нито на писмената система”.

Етническото самосъзнание в тесния смисъл на думата може да се разглежда като осъзнаване на отделни хора за тяхната етническа принадлежност. Чебоксаров (1971) разглежда етническото самосъзнание като вторично явление, резултат от сумарното влияние на традиционно приеманите признаци (език, територия, култура и др.) при образуването и съхранението на етническите общности. При формирането на етническото самосъзнание влияние оказват редица фактори, най-важните от които са конкретната етническа среда (етническата принадлежност